PARCURSUL EUROPEAN AL REPUBLICII MOLDOVA LA ETAPA ACTUALĂ

THE EUROPEAN PATH OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA AT THE CURRENT STAGE

CZU: 327:061.1UE:355.1(478) **https://doi.org/10.59295/spd2024s.34**

Carolina BUDURINA-GOREACII,
ORCID: 0000-0003-2406-4212
e-mail: carolina.budurina@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *The Republic of Moldova applied for EU membership in March 2022 and was granted candidate status in June 2022. In April 2023, the European Parliament adopted a resolution calling on the European Commission and the European Council to open accession negotiations with the Republic of Moldova at the fulfillment of the nine stages identified by the European Commission. The December 2023 approval of accession talks by the EU Council sent a very strong message about the direction the country is heading. However, despite the many positive changes that have occurred in the European course of the country in recent years, there is still a series of challenges at the local and regional level, economic and energy-related problems that the Republic of Moldova is facing at the current stage, all of these affecting the accession process. We will refer to some of these aspects in the next article.*

Keywords: *European accession, economic and energy challenges, national/regional security, security EU structures, transnistrean region.*

INTRODUCERE

Populația Republicii Moldova de aproximativ 3 milioane de cetățeni se pregătește pentru un vot menit să-și asigure viitorul democratic în Europa. Pe 20 octombrie, 2024 în țară vor fi organizate alegeri prezidențiale și un referendum pentru integrarea în UE. Potrivit unui sondaj realizat de WatchDog în luna mai 2024, peste 55 la sută dintre cetățenii moldoveni își doresc aderarea la Uniunea Europeană. 25 la sută dintre respondenți ar vota împotriva aderării la UE, în jur de 7 la sută dintre cetățeni nu ar participa la plebiscit, iar aproape 10 la sută sunt indecișI [1].

În același timp, pe 7 iunie, 2024 Comisia Europeană a confirmat că Moldova a îndeplinit criteriile necesare pentru a începe negocierile oficiale de aderare. Aderarea la UE a fost întotdeauna un obiectiv cheie în perioada guvernului pro-european al președintei Maia Sandu, însă invazia rusă asupra Ucrainei, care este țară vecină a Moldovei, a urgentat acest proces.

MATERIALE ȘI METODE

Pentru a efectua un studiu științific aprofundat, autorul a utilizat în special metoda

istorică, fiind examinate la nivel evolutiv principalele etape pe care le-a parcurs Republica Moldova în drumul spre integrarea europeană. Au fost cercetate declarațiile de presă ale reprezentanților autorităților centrale moldovenești, dar și opiniile analiștilor străini vizavi de parcursul european al țării, provocările pe care le întâmpină, precum și șansele de aderare la Uniunea Europeană în viitorul apropiat.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Moldova, împreună cu Ucraina, au finalizat recent etapa de screening a aderării la UE, care a evaluat conformitatea legislației naționale a ambelor țări cu standardele Uniunii Europene. Împreună cu Comisia, ambele țări au primit o aprobare oficială din partea Consiliului European pentru deschiderea negocierilor. Va fi esențial să se facă progrese substanțiale în negocierile de aderare. Iar Moldova a înființat deja un Birou pentru Integrare Europeană și a aprobat un Plan național de acțiune pentru integrare în UE, delimitând etapele specifice pentru fiecare minister în scopul avansării reformelor sectoriale într-o manieră ireversibilă. Următorul pas este adoptarea de către statele membre UE a cadrului de negociere și convocarea primei Conferințe Interguvernamentale dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană [2].

În timp ce Moldova dezvoltă cooperări puternice în străinătate, ea se confruntă cu anumite provocări interne. Forțele ruse au ocupat teritoriul de est al țării, regiunea transnistreană, în anul 1992 și continuă să promoveze separatismul. Această regiune este independentă de facto de Republica Moldova și este susținută de Federația Rusă. În luna februarie 2024, oficialii entității din „Transnistria" au făcut apel la Duma rusă de Stat să o apere împotriva „presiunii tot mai mari din partea Moldovei". Câteva zile mai târziu, Evghenia Guțul, guvernatoarea Găgăuziei, o regiune autonomă din sudul Moldovei, a mers la Moscova pentru a cere sprijin Rusiei, susținând că minoritatea găgăuză suferă o presiune. O altă provocare ar fi că unii politicieni moldoveni cooperează cu partidele pro-ruse pentru a promova agenda Kremlinului și a scădea încrederea publicului în conducerea proeuropeană a Republicii Moldova.

În contextul menținerii conflictului înghețat în regiune, autoritățile moldovenești sunt sigure că acest lucru nu va afecta procesul de aderare. Potrivit acestora, Transnistria este parte integrantă a Republicii Moldova, iar integrarea economică a avut loc deja în regiune, întrucât majoritatea exporturilor transnistrene sunt direcționate acum către UE.

Asigurarea aderării la UE a venit după o perioadă foarte dificilă pentru Moldova. Odată cu relaxarea pandemiei, a început războiul în Ucraina, iar Federația Rusă și-a lansat „șantajul energetic" asupra Chișinăului, încercând să-și exploateze poziția de principal furnizor de gaze al țării cu scopul de a face presiuni asupra noului guvern proeuropean.

Autoritățile moldovenești remarcau atunci că dacă la începutul anului 2022 erau înregistrate cifre relativ stabile în ceea ce privește consumul, investițiile și comerțul, totuși,

când a început războiul, întreaga economie a Moldovei a înghețat, aceasta aflându-se la granița cu Ucraina. Astfel, comerțul a fost afectat deoarece portul Odesa, care era un nod comercial major pentru Moldova, nu este disponibil. Efectiv întreaga țară este conectată acum cu lumea exterioară prin cinci puncte de trecere minuscule ale frontierei cu România, pentru întreaga economie de import și export a Moldovei. Acest lucru a pus presiune asupra competitivității bunurilor țării.

Republica Moldova a reușit să atingă o creștere modestă de 0,7% în anul 2023, iar potrivit autorităților centrale, aceasta s-a datorat în mare măsură agendei de reformă foarte intense pe care a gestionat-o guvernul de la Chișinău. Printre măsurile întreprinse s-au numărat eliminarea barierelor în afaceri despre care se spune că echivalau cu cel puțin 0,5% din PIB și reformele fiscale care vizează sectorul IT și economia în general. 60% din serviciile publice pentru antreprenori au fost digitalizate, iar ținta este de a ajunge la 75% până la sfârșitul anului. Totodată, Chișinăul a deschis piața muncii cetățenilor din 47 de țări care nu mai au nevoie de permis de muncă pentru a obține contracte de muncă în Moldova.

În același timp, integrarea europeană este cea mai mare speranță pentru economia moldovenească. În timp ce Chișinăul se pregătește să deschidă discuțiile de aderare, economia țării este deja integrată cu cea a UE în mare măsură. Moldova beneficiază, de asemenea, de tendințele interconectate de „nearshoring” și „friendshoring”, având în vedere locația sa la frontiera UE și angajamentul ferm al actualului guvern față de integrarea în UE. Autoritățile moldovenești continuă să caute căi de atragere a investițiilor, iar în acest moment, se dezvoltă în ascensiune sectorul serviciilor, și cel IT. În particular, acest sector înregistrează o creștere robustă de circa 7-9% în fiecare an.

Este important însă să se vadă și o creștere în sectoare mai tradiționale, precum agricultura și prelucrarea alimentelor. Toate aceste oportunități sunt de a furniza pe piețele UE produse autohtone, iar această tendință este în continuă creștere de când Moldova a semnat Acordul de Asociere și Acordul privind Zona de Liber Schimb Aprofundată și Cuprinzătoare (DCFTA) cu UE în anul 2014. La moment, circa 70% din comerțul Moldovei se realizează cu UE, Asociația Europeană de Liber Schimb (AELS), Marea Britanie, SUA și Canada, pondere pe care o avea acum 15 ani în urma Republica Moldova cu Federația Rusă și CSI [3]. Acest proces însă necesită timp, multă răbdare și eforturi comune din partea autorităților moldovenești și a producătorilor locali de a fi cât mai motivați să se dezvolte și de a contribui la îmbunătățirea economiei țării.

Deși statisticile naționale pentru 2023 nu sunt încă disponibile, anii anteriori au arătat tendințe îngrijorătoare. Doar aproximativ jumătate dintre entitățile economice din Moldova raportează profituri. Acest lucru indică faptul că o parte semnificativă a întreprinderilor se confruntă cu dificultăți financiare, subminând stabilitatea economică generală. Deosebit de îngrijorător este indicele prețurilor de consum, care în 2022 era de 130,24%. Un astfel de nivel de inflație complică semnificativ condițiile de afaceri și subminează puterea de cumpărare a populației. Acest lucru ridică întrebări cu privire la cât

de pregătită este economia Moldovei pentru aderarea la UE și ce reforme sunt necesare pentru a îndeplini cerințele UE.

Pentru a deveni un partener demn pentru UE, Moldova trebuie să reducă semnificativ diferența dintre PIB pe cap de locuitor și cifrele europene. Acest lucru necesită o creștere economică durabilă. În mod realist, Moldova se va putea integra în UE cu o rată anuală de creștere a PIB de aproximativ 8%. Totuși, datele pentru 2023 arată că PIB-ul a crescut cu doar 0,7%, iar în primul trimestru al anului 2024, acesta a crescut cu doar 1,4% față de aceeași perioadă a anului trecut. Aceste cifre indică faptul că ritmul actual de creștere economică este insuficient pentru a atinge obiectivele de integrare.

Mai mult, datoria publică externă a crescut de 2,17 ori în timpul guvernării actuale. Aceste fonduri sunt direcționate nu către infrastructură și dezvoltarea economică, ci spre deservirea creditelor luate anterior și a consumului curent. Datoria internă a crescut și ea de 1,71 ori, indicând o lipsă de fonduri pentru acoperirea deficitului bugetului de stat.

Sarcina principală a Republicii Moldova pe calea integrării în UE este realizarea unor reforme economice profunde. Este necesară îmbunătățirea climatului de afaceri, reducerea nivelului corupției și crearea condițiilor pentru atragerea investițiilor străine. Acest lucru va necesita o revizuire a politicii fiscale, îmbunătățirea sistemului juridic și consolidarea instituțiilor care asigură transparența și responsabilitatea [4].

Aderarea la UE este o prioritate de securitate națională pentru Moldova, iar semnarea documentelor strategice, precum și alinierea la un șir de structure instituționale este în curs de desfășurare. Spre exemplu, în luna mai, 2024 Moldova a semnat un Parteneriat de securitate și apărare cu UE, prima țară non-UE care a aderat la un astfel de acord. Facilitatea europeană pentru pace (FEP) finanțează echipamente neletale pentru forțele armate moldovenești, precum și sporește eficiența operațională.

Începând cu 2023, Moldova este parte a Misiunii de Parteneriat UE (MPUE), prima misiune civilă din cadrul Politicii Comune de Securitate și Apărare a UE, care sprijină autoritățile moldovenești în construirea și consolidarea rezilienței Moldovei împotriva amenințărilor hibride, inclusiv securitatea cibernetică și manipularea și interferența informațională străină (FIMI). În particular, pe parcursul unui an misiunea a sprijinit operaționalizarea Centrului de comunicare strategică și combatere a dezinformării, a oferit consultanță în timpul elaborării Strategiei naționale de securitate, a donat echipamente și a consolidat capacitățile analitice ale instituțiilor din sectorul de securitate, precum și a colaborat cu Ministerul de Interne pentru dezvoltarea unui sistem cuprinzător de gestionare a crizelor și a unui prim Registru național de analiză/registru al riscurilor [5].

O altă structură important cu privire la protecția securității țării se referă la Sprijinul Uniunii Europene pentru Securitatea Internă și Managementul Frontierelor de Stat (HUB) din Republica Moldova. Acest mecanism operațional, creat în anul 2022, găzduiește întâlniri regulate ale reprezentanților UE, agențiilor europene, statelor membre ale UE și autorităților Republicii Moldova, pentru a sprijini cooperarea în domeniul securității eu-

ropene și managementului frontierelor. Domeniile prioritare de activitate ale HUB-ului UE vizează creșterea nivelului de securitate al Republicii Moldova și al spațiului UE, prin reducerea riscurilor și amenințărilor în domeniile drogurilor, armelor și a traficului de persoane, migrația ilegală, traficul de substanțe radioactive și criminalitatea cibernetică. Obiectivul general este de a oferi o abordare cuprinzătoare, coordonată și unificată pentru prevenirea și combaterea tuturor formelor de criminalitate, extinzând ecosistemul de securitate european dincolo de granițele Uniunii Europene, astfel încât Republica Moldova să-și consolideze poziția de furnizor de securitate la nivel regional și european. Pe data de 28 mai 2024 Chișinăul a găzduit cea de-a 10-a întâlnire operațională a HUB de securitate al UE, un eveniment cu tema principală axată pe sistemele informatice de justiție la scară largă și afaceri interne. Evenimentul a reunit înalți oficiali și experți în securitate din Uniunea Europeană și Republica Moldova, printre care ministrul Afacerilor Interne, Adrian Efros, și Ambasadorul Uniunii Europene în Republica Moldova, Jānis Mažeiks, în calitate de vorbitori-cheie. Această întâlnire operațională a reprezentat o oportunitate cheie pentru Republica Moldova de a discuta și de a colabora cu experții europeni pentru integrarea și optimizarea sistemelor IT la scară largă. Aceste sisteme sunt fundamentale pentru consolidarea securității interne și gestionarea eficientă a frontierelor din Republica Moldova [6].

Aceste câteva inițiative de securitate comună dintre UE și Republica Moldova sunt îndrăznețe în condițiile actuale, iar guvernarea proeuropeană reușește să asigure la moment pacea și stabilitatea la nivel național.

O altă sarcină importantă și la fel dificilă se referă la combaterea corupției și a dezinformării, care rămân o piatră de temelie pentru integritatea și suveranitatea Republicii Moldova. Observăm că vulnerabilitățile legate de aceste eforturi reprezintă amenințări serioase de securitate exploatate cu succes de actorii anti-europeni din țară și de peste hotare.

CONCLUZII

Din cele remarcate mai sus, menționăm Moldova continuă să avanseze cu reforme interne la scară largă, în ciuda constrângerilor semnificative de resurse. Într-o mare varietate de moduri, ea a demonstrat că este pregătită să continue toate procedurile de aderare și să avanseze parcursul european. Avansarea dialogului cu UE va fi vitală pentru alegerile și referendumul din octombrie, 2024. Orice întârziere sau stagnare percepută în acest proces ar putea submina încrederea publicului în viitorul Moldovei în Europa [7].

Actorii decizionali din țară consideră că alte țări europene care au fost pe aceeași cale înainte de aderare, au cunoscut o creștere rapidă, însă adevăratele schimbări semnificative urmează să se producă după aderare. Autoritățile moldovenești consideră că susținerea Moldovei de către UE este un semnal pentru investitorii cu perspectivă pe termen lung. Desigur, aderarea la UE este un proces îndelungat, chiar dacă războiul din Ucraina obligă guvernele UE să privească din nou la extindere. Unele dintre țările din

Balcanii de Vest, în special Macedonia de Nord, a așteptat un deceniu sau mai mult între obținerea statutului de candidat și începerea negocierilor de aderare.

REFERINȚE

1. *Chișinău: 20 octombrie, alegeri prezidențiale și referendumul de aderare la UE. Proiecte, votate de Parlament* Publicat la 16.05.2024. În: https://www.rfi.fr/ro/republica-moldova/20240516-20-octombrie-alegeri-preziden%C8%9Biale-%C8%99i-referendumul-de-aderare-a-r-moldova-la-ue-proiecte-votate-de-parlament [Accesat 28.05.2024]
2. *Moldova ready to start EU accession negotiations, European Commission.* Publicat la 07.06.2024. În: https://www.ipn.md/en/moldova-ready-to-start-eu-accession-negotiations-european-commission-7965_1105028.html [Accesat 01.07.2024]
3. Nuttall C. *INTERVIEW: EU integration is the biggest hope for Moldova, says economy minister.* Publicat la 23.05.2024. În: https://www.intellinews.com/interview-eu-integration-is-the-biggest-hope-for-moldova-says-economy-minister-326594/ [Accesat 31.05.2024]
4. Poysik M. *Is Moldova ready for EU integration?* Publicat la 01.07.2024. În: https://news.az/news/-is-moldova-ready-for-eu-integration [Accesat 04.07.2024]
5. *Moldova: Misiunea de parteneriat a UE în Republica Moldova – un an de la înființare.* Publicat la 23.05. 2024. În: https://euneighbourseast.eu/ro/news/latest-news/moldova-misiunea-de-parteneriat-a-ue-in-republica-moldova-un-an-de-la-infiintare/ [Accesat 28.05.2024]
6. *The EU support HUB for internal security and border management of the Republic of Moldova.* Publicat la 28.05.2024. În:https://maisigurinue.md/hub/ [Accesat 03.07.2024]
7. Vidaicu D. *Moldova is ready for the EU.* Publicat în iunie 2024. În:https://encompass-europe.com/comment/moldova-is-ready-for-the-eu [Accesat 03.07.2024]